

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

אופנים נוספים [על המבוארים בדף הקודם]

שאינ בהם איסור כובש שכר שכיר

א. כשהפועל אינו תובע את שכרו.

ב. כשאין לבעל הבית מה לשלם.

ג. כשהמחהו אצל חנווני, [נתקו מאצלו, והעמידו אצל חנווני, שהיה הפועל צריך לקנות פירות מחנווני, ואמר לו בעל הבית לחנווני, תן לו בדינר פירות, ועלי לשלם], מאחר ששוב אין בעל הבית חייב לשלם לפועל, אינו עובר עליו.

המחהו אצל חנווני חוזר או אינו חוזר

רב ששת ורבה נחלקו, בדין הזה, **לדעת רב ששת אינו חוזר, ולדעת רבה חוזר. וכתבו התוס' שלושה ביאורים למחלוקתם:**

א. **המחלוקת היא, האם הפועל יכול לחזור ולתבוע שכרו מבעל הבית, כשהחנווני אינו נותן לו.** [ובוודאי אם כשהמחהו אצל החנווני, אמר לו הפועל שמקבל עליו לתבוע מהחנווני, ושוב לא יתבע אותו, אפילו אם לא יקבל מהחנווני, פשוט שאינו חוזר לתבוע אותו. ואם כשהמחהו אצל החנווני, אמר לו הפועל שמקבל עליו לתבוע מהחנווני, ולא לתבוע את בעל הבית, רק אם יקבל מהחנווני, פשוט שחוזר ותובע מבעל הבית, והמחלוקת היא] **כשהפועל אמר לבעל הבית, שמקבל עליו לתבוע שכרו מהחנווני, ולא פירש מה יעשה אם לא יתן לו החנווני.**

ב. **המחלוקת היא, אף כשהחנווני מסכים לשלם, ונחלקו אם השכיר יכול לחזור בו מהסכמתו, לתבוע מהחנווני, ויכול לתבוע מבעל הבית או לא.**

ג. לדברי הכל הפועל יכול לחזור בו מהסכמתו לתבוע מהחנווני, ויכול לחזור לתבוע מבעל הבית, ולא נחלקו אלא **אם כשחוזר בו, חוזר הדין לקדמותו, ואם לא ישלם לו בזמנו עובר ב"לא תלין",** או שמאחר שהמחהו אצל החנווני, ובטל איסור "לא תלין", שוב אינו חוזר.

ומפירוש רש"י משמע שכל זמן שהחנווני רוצה לשלם, הפועל אינו יכול לתבוע מבעל הבית. וכשהחנווני אינו רוצה לשלם, אז הפועל חוזר ותובע את בעל הבית. והמחלוקת היא האם במקרה הזה שב איסור "לא תלין למקומו",

[**כעין הביאור השלישי בתוס'.**]

האם מחילה צריכה קניין

התוס' הוכיחו מכמה מקומות, שמחילה אינה צריכה קניין, ומשעה שאדם מוחל על חובו או על דבר אחר, הרי זה מחול.

ומה שמצינו שעושים קניין על פשרה, אין הכוונה שעושים קניין על קיום הפשרה, כי מחילה שמוחל מחמת הפשרה מועילה בלא קניין, אלא הכוונה שיעשו קניין קודם לכן, להתחייב לקיים את מה שיתפשרו, ולא יחזרו בהם כשישמעו את הפשרה.

ואף לדברי בה"ג שמפרש שעושים קניין על מה שמוחל בפשרה, אין זה אלא משום שמחילה שעל ידי פשרה נראית כמחילה בטעות, שאם היה יודע שיזכה בדין, לא היה מתפשר ומוחל, ולכן יש לעשות קניין לחזק את המחילה של הפשרה, אבל סתם מחילה מועילה בלא קניין.

איסור "לא תלין שכרו" בקבלנות

אם הקבלנות היא **בדבר שיש בו שבח**, כגון לעשות כלי מעצים, לדעת האומרים אומן קונה בשבח כלי, נמצא שהתשלום אינו שכר פעולה, אלא תשלום על שבח הכלי, שהאומן מוכר אותו לבעל הבית, ובמכירה **לא נאמר איסור בל תלין.** ולדעת האומרים אומן אינו קונה בשבח כלי, תשלום שכרו הוא תשלום שכר פעולה, והמשהה מלשלם עובר בבל תלין.

אבל אם הקבלנות היא **בדבר שאין בו שבח**, כגון להעביר אגרת ממקום למקום, נמצא שתשלום הקבלנות הוא תשלום שכר פעולה, והמשהה מלשלם [עד סוף העונה שהסתיימה בה המלאכה], **עובר בבל תלין.**

ומה שאמרו, שהשוכר את הפועל לדרוך על בגדו לרככו, וקובע תשלום כל דריכה במעה, עובר בבל תלין, אם משהה את שכרו, אף על פי שהוא משביח בכל דריכה, אין מדובר בקבלנות, שמקבל שכר על ריכוך של כל דריכה, אלא בשכירות, שמקבל שכר על פעולת הדריכה, בין ישביח בין לא ישביח.

ההבדל בין שכירות לקבלנות

ההבדל בין שכירות לקבלנות היא ששכירות היא כשמשלמים לפועל על פעולתו, ולא על התוצאה של הפעולה, [יש שכירות של פעולת יום, או זמן קצוב אחר, ויש שכירות על מספר קצוב של פעולות], וקבלנות היא כשמשלמים לפועל על התוצאה של פעולתו. ומעתה השוכר את הפועל לדרוך על בגדו לרככו, וקבע עמו, שתשלום כל דריכה מעה, אם התשלום הוא על ריכוך של כל דריכה, הפועל הוא קבלן, ואם התשלום הוא על כל פעולה של דריכה, (ואפילו לא תרכך בפועל), הפועל הוא שכיר.

שכיר אומר לא קבלתי שכרי

ובעל הבית אומר נתתי שכרך

אם השכיר תובע בזמן שראוי לשלם לו [=אחר גמר מלאכתו, וקודם שיעבור בעל הבית באיסור כובש שכר שכיר, המבואר בדף ק"י]:

מעיקר הדין, בעל הבית חייב לשלם, אף על פי

שאומר ששילם, כי מאחר שהוא טרוד בפועליו, ודאי אינו זוכר אם שילם או לא, והרי הוא נידון כמי שאומר איני יודע אם שילמתי, והכלל הוא, שהתובע ממון מחבירו, והלה מודה שהיה חייב, ואינו יודע אם שילם, שחייב לשלם, **ומכל מקום תקנו חכמים, שהשכיר לא יקבל את שכרו אלא אחר שישבע, שבאמת לא קיבל, והטעם לתקנה זו, הוא כדי להפיס דעתו של בעל הבית.**

וכתבו התוס', שבמסכת שבועות מבואר, שהדין הזה אינו אלא במי ששכרו בעל הבית בפני עדים, אבל שכרו בלא עדים, מתוך שיכול לומר לא שכרתיך כלל, נאמן לומר שילמתי שכרך, והקשו על זה התוס', הלא אם אנו מחשיבים את בעל הבית כאומר, איני יודע אם שילמתי, אין למיגו להועיל לו לטענה כזו.

עוד כתבו התוס', שבמסכת שבועות מבואר, שרק לדעת חכמים השכיר נאמן בכל אופן שיתבע את בעל הבית בזמנו, [כששכרו בעדים], אבל לדעת רבי יהודה, אין השכיר נאמן, אלא כאשר בעל הבית מודה לו במקצת.

והנה אם היו חכמים מתקנים, שאין לבעל הבית לשלם לשכירו, אלא בפני עדים, לא היינו באים לעולם לידי ספק אם שילם או לא, אלא שאין לתקן כן, כי זהו טורח גדול, שלא יוכלו לשלם בלא עדים.

וכן אם היו חכמים מתקנים, שיש לבעל הבית לשלם לשכירו מראש, לא היינו באים לעולם לידי ספק אם שילם או לא, אלא שאין לתקן כן, כי שניהם חפצים שלא יהיה התשלום דווקא קודם המלאכה, בעל הבית חפץ בזה, כי פעמים אין לו ממון תחת ידו, ואינו רוצה שתתעכב המלאכה, והשכיר חפץ בזה, כי אינו רוצה שיהיה התשלום בידו בשעת המלאכה, שמא יפול ממנו.

ואם השכיר תובע אחר הזמן הזה, שני טעמים יש להאמין לבעל הבית.

א. מאחר שמי שאינו משלם בזמן, עובר באיסור "לא תלין", חזקה היא שלא עבר על האיסור, אלא שילם קודם שיעבור הזמן. [ואף על פי שהוא טרוד בפועליו, אין זה משכיח ממנו אם שילם או לא, אלא קודם שיעבור על האיסור, אבל כשמגיע הזמן, מתאמץ לזכור אם שילם או לא, כדי שלא יחטא].

ב. חזקה היא שהשכיר יתבע את שכרו בזמנו, ומאחר שלא תבע בזמן, ודאי כבר קיבל את שכרו. וטעם אחד יש להאמין לשכיר, והוא שבוודאי אינו מתכוון לגזול את בעל הבית, כי אינו רוצה לחטוא בגזל, ואם תובע ממנו את שכרו, ודאי לא קיבל אותו עד עתה.

ומהגמרא משמע, **שבעל הבית נאמן, משום שיש יותר טעמים להאמין לו מאשר לשכיר.**

אולם התוס' כתבו, שהטעמים שיש להאמין לבעל הבית, אינם טעמים טובים, כי פעמים אינו נזכר אם שילם או לא, ופעמים השכיר אינו תובע בזמן, וצירוף שני הטעמים יחד, אינו נחשב אלא כטעם האחד שיש להאמין לשכיר, ומכל מקום מאחר שעתה יש סברא שווה לכאן או לכאן, העמד ממון בחזקת בעליו, והשכיר הבא להוציא שכרו מבעל הבית יביא ראיה.

ואם השכיר תבע בזמן, וראו עדים שלא קיבל, ושב ותבע אחר הזמן:

בזה אין טעם להאמין לבעל הבית ששילם ולא עבר באיסור "לא תלין", שהרי העדים מעידים שלא שילם בזמנו ועבר באיסור "לא תלין", וגם אין טעם להאמין לו מהטעם שאם לא היה משלם, היה השכיר תובעו, שהרי העדים מעידים שהשכיר תבע שכרו בזמנו ולא קיבל, ואם כן **השכיר נאמן ונוטל שכרו בשבועה.**

ומכל מקום לא לעולם הוא נאמן, כי לא מסתבר שישהה מלתבוע שכרו זמן רב, ולכן רק אם בא **ביום שאחר הזמן**, הוא נאמן שלא קיבל שכרו, אבל אם בא לאחר מכן, בעל הבית נאמן, כי חזקה היא שלא היה השכיר ממתין זמן רב לתבוע שכרו, ומתוך שלא בא עד עתה, ודאי כבר קיבל שכרו.

והתוס' כתבו, שחזקה זו אינו מועילה להאמין לבעל הבית, שהרי אינה חזקה טובה כמבואר לעיל, שאינה מועילה לו אלא בצירוף חזקה שלא יעבור באיסור "בל תלין", ומכל מקום תקנת חכמים היא, שהשכיר לא יהא נאמן אלא יום אחד נוסף.

ומבואר בגמרא, שכל הדין הזה אינו אלא כשהספק הוא אם בעל הבית שילם לפועל את שכרו, אבל **כשהשכיר אומר קצצת לי 3 זוז בשכרי, ובעל הבית אומר קצצתי לך 2 זוז בשכרך, בעל הבית נאמן**, כי עניין זה כמה קצץ, אינו שוכח מחמת טרדתו בפועליו, ואין לדונו כאומר איני זוכר כמה קצצתי, אלא כאומר בודאות שקצץ 2 זוז, ומאחר שהוא מוחזק הדין עמו והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והתוס' כתבו, שחזקה זו אינו מועילה להאמין לבעל הבית, שהרי אינה חזקה טובה כמבואר לעיל, שאינה מועילה לו אלא בצירוף חזקה שלא יעבור באיסור "בל תלין", ומכל מקום תקנת חכמים היא, שהשכיר לא יהא נאמן אלא יום אחד נוסף.

ומבואר בגמרא, שכל הדין הזה אינו אלא כשהספק הוא אם בעל הבית שילם לפועל את שכרו, אבל **כשהשכיר אומר קצצת לי 3 זוז בשכרי, ובעל הבית אומר קצצתי לך 2 זוז בשכרך, בעל הבית נאמן**, כי עניין זה כמה קצץ, אינו שוכח מחמת טרדתו בפועליו, ואין לדונו כאומר איני זוכר כמה קצצתי, אלא כאומר בודאות שקצץ 2 זוז, ומאחר שהוא מוחזק הדין עמו והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והתוס' כתבו, שחזקה זו אינו מועילה להאמין לבעל הבית, שהרי אינה חזקה טובה כמבואר לעיל, שאינה מועילה לו אלא בצירוף חזקה שלא יעבור באיסור "בל תלין", ומכל מקום תקנת חכמים היא, שהשכיר לא יהא נאמן אלא יום אחד נוסף.

ומבואר בגמרא, שכל הדין הזה אינו אלא כשהספק הוא אם בעל הבית שילם לפועל את שכרו, אבל **כשהשכיר אומר קצצת לי 3 זוז בשכרי, ובעל הבית אומר קצצתי לך 2 זוז בשכרך, בעל הבית נאמן**, כי עניין זה כמה קצץ, אינו שוכח מחמת טרדתו בפועליו, ואין לדונו כאומר איני זוכר כמה קצצתי, אלא כאומר בודאות שקצץ 2 זוז, ומאחר שהוא מוחזק הדין עמו והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והתוס' כתבו, שחזקה זו אינו מועילה להאמין לבעל הבית, שהרי אינה חזקה טובה כמבואר לעיל, שאינה מועילה לו אלא בצירוף חזקה שלא יעבור באיסור "בל תלין", ומכל מקום תקנת חכמים היא, שהשכיר לא יהא נאמן אלא יום אחד נוסף.

ומבואר בגמרא, שכל הדין הזה אינו אלא כשהספק הוא אם בעל הבית שילם לפועל את שכרו, אבל **כשהשכיר אומר קצצת לי 3 זוז בשכרי, ובעל הבית אומר קצצתי לך 2 זוז בשכרך, בעל הבית נאמן**, כי עניין זה כמה קצץ, אינו שוכח מחמת טרדתו בפועליו, ואין לדונו כאומר איני זוכר כמה קצצתי, אלא כאומר בודאות שקצץ 2 זוז, ומאחר שהוא מוחזק הדין עמו והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והתוס' כתבו, שחזקה זו אינו מועילה להאמין לבעל הבית, שהרי אינה חזקה טובה כמבואר לעיל, שאינה מועילה לו אלא בצירוף חזקה שלא יעבור באיסור "בל תלין", ומכל מקום תקנת חכמים היא, שהשכיר לא יהא נאמן אלא יום אחד נוסף.

ומבואר בגמרא, שכל הדין הזה אינו אלא כשהספק הוא אם בעל הבית שילם לפועל את שכרו, אבל **כשהשכיר אומר קצצת לי 3 זוז בשכרי, ובעל הבית אומר קצצתי לך 2 זוז בשכרך, בעל הבית נאמן**, כי עניין זה כמה קצץ, אינו שוכח מחמת טרדתו בפועליו, ואין לדונו כאומר איני זוכר כמה קצצתי, אלא כאומר בודאות שקצץ 2 זוז, ומאחר שהוא מוחזק הדין עמו והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והתוס' כתבו, שחזקה זו אינו מועילה להאמין לבעל הבית, שהרי אינה חזקה טובה כמבואר לעיל, שאינה מועילה לו אלא בצירוף חזקה שלא יעבור באיסור "בל תלין", ומכל מקום תקנת חכמים היא, שהשכיר לא יהא נאמן אלא יום אחד נוסף.

ומבואר בגמרא, שכל הדין הזה אינו אלא כשהספק הוא אם בעל הבית שילם לפועל את שכרו, אבל **כשהשכיר אומר קצצת לי 3 זוז בשכרי, ובעל הבית אומר קצצתי לך 2 זוז בשכרך, בעל הבית נאמן**, כי עניין זה כמה קצץ, אינו שוכח מחמת טרדתו בפועליו, ואין לדונו כאומר איני זוכר כמה קצצתי, אלא כאומר בודאות שקצץ 2 זוז, ומאחר שהוא מוחזק הדין עמו והמוציא מחבירו עליו הראיה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)
[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)
[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)
[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית